

ویژه نامه
حلول ماه مبارک رمضان

رمضان ماه خدا

اگرچه برای آغاز بهار طبیعت باید جسم و جان را در طراوت بهار شستشو داد و جامه نو کرد و دست را در دل آسمان به پرواز در آورد و با همه وجود خواند: «یا مقلب القلوب والابصار، یا مدبراللیل والنهار، یا محول الحول والاحوال، حول حالنا الی احسن الحال»؛ برای آغاز بهار قرآن و رویش آیات معرفت در پهنه جان اما ترنم این دعا شایسته تر و سزاوارتر است. چرا که اگر در بهار طبیعت، دشت و دمن لاله گون و زیبا می گردد، در این بهار، جان به نفس جانان لاله پرور شکوفا می شود.

اگر چه در نوروز ایمان، انسانها به رویش و بیداری بزرگتری می رسند. و در بهار باید از طبیعت نشانه های تغییر و تحول را به عنوان آیت های خداوندی به تماشا بنشینیم، در بهار ایمان، باید باور نو شدن را تجربه کنیم و درست به همین دلیل است که پیامبر عظیم الشان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می فرماید: «شعبان ماه من و رمضان ماه خداوند است.» و ساده نباید گذشت از تعبیری همچون «بهار قرآن» و از برکتها، رحمتها و خطاپوشی هایی که در این ماه، وعده داده شده است.

از صفات ممتاز و متمایز این ماه، نزول قرآن، این معجزه الهی است. از طرف دیگر، شب قدر نیز در این ماه قرار گرفته است؛ از این رو، این ماه را ماه فضیلت نیز نامیده اند. در باب رمضان سخنی گرانبار از پیامبر اعظم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نقل شده است: در این حدیث قدسی، پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از درگاه خداوند سؤال می فرماید: اولین عبادت کدام است؟ خداوند پاسخ می دهد: روزه. آن گاه پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می پرسد: پروردگارا! نتیجه و حاصل روزه چیست؟ خداوند می فرماید: نتیجه روزه رسیدن به آگاهی قلبی و حکمت است و نتیجه حکمت، شناخت پروردگار و حاصل معرفت پروردگار رسیدن به یقین کامل است. و هرگاه چنین شود، دیگر هیچ رنج و اندوهی نخواهد بود... و به گاه مرگ این عاشق حق، به وی گفته می شود، اینک با مقامی عظیم و جایگاهی نیکو بر میزبان عزیز و حکیم و دوست و محبوب خود وارد می شوی، آن گاه روحش به سرعت به دربار الهی پرواز می گیرد و به مقام لقاء... رسیده، بین او و خداوند هیچ پرده و حجابی باقی نمی ماند (نهج الخطاب، ص ۳۱۶). در اینجاست که رمز این سخن پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آشکار می شود، آنجا که می فرمایند: «مَنْ تَلَا فِيهِ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الشُّهُورِ» (نهج الخطاب، ص ۲۲۳).

از این رو، از فرصتی که خداوند برای همه فراهم کرده است ساده نباید گذشت تا انسان خود را از وسوسه ها برهاند و جان و جهان خود را نو نماید و صد البته این نوسازی ایمانی باید در مناسبات اجتماعی خود را نمایان سازد. خداوند متعال برای موجودات عالم طبیعت در هر مرحله از تکامل، فصل بهار را قرار داده، تا سرآغاز دگرگونی و رویکردی تازه به دنیا باشد؛ به قول شیخ شبستری:

دیگر باره شود پیدا جهانی به هر لحظه زمین و آسمانی

در آن چیزی دو ساعت می نپاید در آن ساعت که می میرد بزیاید

انسانها نیز مانند موجودات عالم طبیعت، نیاز به دگرگونی و تکامل دارند؛ مؤمنین برای دگرگونی و خودسازی به فصلی معنوی، متمسک می شوند که با ماه رجب، شروع می شود و به ماه رمضان، ختم می گردد؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «ماه رمضان، زمینه آموزش گناهان بین خود و رمضان آینده را فراهم می کند». [الجامع الصغیر؛ ج ۲، ح ۴۹۰۴]. در این ماه عزیز، راز و نیاز با خداوند بیشتر شده، دعاها رونق خاصی می یابند در هیچ یک از ماه های سال، این همه سفارش به دعا کردن نشده است. در ادعیه این ماه به طور ویژه به امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام عنایت شده

است و در چندین مورد، یاد، نام و دعای برای حضرت مهدی عَلَيْهِ السَّلَام به چشم می خورد؛ آنچه در این ادعیه، نمایان است، آرزوها و خواسته هایی است که تا به حال، جامعه بشری به خود ندیده، فقط در عصر ظهور به آنها خواهد رسید؛ بنابراین خواندن این دعاها و درخواست محتوای آن به گونه ای طلب نزدیک تر شدن زمان ظهور است؛ به زبان دیگر، خلاصه این دعاها، این است: «اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَوْلِيِّكَ الْفَرَجَ».

همه علاقه مندان به ساحت مقدس امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام دوست دارند از اصحاب و یاران آن حضرت باشند، اگر فردی بخواهد، نام خود را در لیست یاران حضرت وارد کند، لازم است، شرایطی را رعایت کند و با ایجاد دگرگونی معنوی در خود، خویشتن را با مشخصات یاران امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام وفق دهد؛ با توجه به خصوصیات منحصر به فرد ماه مبارک رمضان در تربیت و تکامل انسانها، می شود، گفت، ماه رمضان، بهترین زمان برای تربیت یاران امام عصر عَلَيْهِ السَّلَام است؛ شیخ صدوق در کتاب فضایل شهر رمضان از امام رضا عَلَيْهِ السَّلَام آورده، که درباره خوبی های ماه رمضان فرمود: «هر کس در این ماه به روی برادر مؤمنش بخندد، روز قیامت او را ملاقات ننماید، جز این که در روی او خنده آورد و وی را به بهشت مژده دهد و هر کس در این ماه، مؤمنی را یاری کند، خدای تعالی او را در گذشتن از صراط یاری دهد؛ هر کس در این ماه، خشم خود را فرو برد، خداوند روز قیامت، خشم خود را از او باز دارد... ماه رمضان، ماه برکت، ماه رحمت، ماه مغفرت و ماه توبه و بازگشت است». [بحار الانوار؛ ج ۹۶، ص ۳۴۱].

مطالعات جامعه شناسان و شواهد عینی، دال بر این است که آثار معنوی رمضان و روزه داری در افراد جامعه، چنان است که نمود اجتماعی پیدا کرده، باعث بروز هنجارهای مثبت اجتماعی می شود؛ این تغییرات مثبت که نتایجی همچون کاهش نسبی جرم و گناه، بالا رفتن میزان رعایت حقوق شهروندی و کرامات انسانی را دربردارد تا حدودی متمایل به دورنمای آرمان شهر مهدوی است؛ بنابراین می شود گفت، جامعه اسلامی در ماه رمضان، جلوه ای از جامعه مهدوی در زمان ظهور است.

آثار معنوی ماه رمضان در بُعد فردی و اجتماعی، نمایانگر ویژگی منحصر به فرد آن در تربیت یاران امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام است؛ با تمسک به آیات قرآن و روایات اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام و با رجوع به شواهد موجود، می شود گفت، این آثار، بسیار شبیه به چیزی است که در شرایط و ویژگی های یاران امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام بیان شده است؛ با بررسی صفات یاران امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام در روایات، شباهت های زیادی با صفات روزه داران ماه مبارک رمضان در آن، خواهیم یافت.

۱. عبادت

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام درباره یاوران مهدی عَلَيْهِ السَّلَام فرمود: «شبها را با عبادت به صبح می رسانند و روزها را با روزه به پایان می برند». [روزگار رهایی؛ ص ۲۲۴].

۲. اطاعت

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در توصیف یاوران مهدی عَلَيْهِ السَّلَام فرمود: «آن ها در اطاعت امام خویش می کوشند». [روزگار رهایی؛ ص ۲۲۴].

۳. استوار

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرمود: «آنان، مردانی هستند که گویا دل هایشان، پاره های آهن است». [بحار الانوار؛ ج ۵۲، ص ۳۰۸].

۴. بردباری

امام علی عَلَيْهِ السَّلَام درباره یاران امام مهدی عَلَيْهِ السَّلَام فرمود: «آن ها گروهی هستند که به سبب بردباری در راه خدا بر خداوند، منت نمی گذارند». [روزگار رهایی؛ ص ۲۲۴].

۵. يك دلی

امام علی علیه السلام در توصیف یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمود: «ایشان، يك دل و هماهنگ هستند». [روزگار رهایی؛ ص ۲۲۳].

۶. پارسایی

امام علی علیه السلام فرمود: «اواز یارانش بیعت می گیرد که طلا و نقره ای نیندوزند و گندم و جوئی ذخیره نکنند». [منتخب الأثر؛ فصل ۶، باب ۱۱، ح ۴].

۷. دعا

با رجوع به میراث گرانبهای اهل بیت علیهم السلام در خصوص ماه مبارک رمضان به ادعیه ای برمی خوریم که به روشنی به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اشاره دارند از جمله این دعاها، دعای افتتاح است که در آن، نشانه هایی از حکومت حضرت و ویژگی های یاران حضرت در قالب دعا و طلب از خدا در آن دیده می شود؛ یکی از ویژگی های منتظران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف زیاد دعا کردن در حق آن حضرت است؛ ماه رمضان از زمان هایی است که برای دعا در حق حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف سفارش شده است و مورد توجه ویژه اهل بیت علیهم السلام قرار گرفته، گویا قرین بودن این دو مقوله در روایات اهل بیت علیهم السلام، نشان از ظرفیت بالای این ماه در تربیت یاوران مهدی و تلاشی آشکار برای یادآوری آن به دوستداران آن حضرت است.

اگر شیفتگان و دل دادگان حریم ولایی حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بدانند که ماه رمضان، موقعیتی بسیار مناسب برای رسیدن به مقام یاری آن حضرت است به طور یقین به رمضان، نگاه ویژه ای خواهند داشت و با غنیمت شمردن این فرصت استثنایی، تلاش در تثبیت آثار و برکات آن در لحظه، لحظه زندگی خود خواهند داشت؛ پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: «اگر بنده، ویژگی ها و امتیازات ماه رمضان را می دانست، دوست می داشت، رمضان، يك سال باشد». [بحار الانوار؛ ج ۹۳، ص ۳۴۴].

اخلاص

از نظر قرآن قبولی اعمال بندگان مشروط به وجود خلوص در آن هاست عملی که به انگیزه تقرب به خداوند انجام شود، اگر با خلوص همراه باشد پذیرفته است خداوند در قرآن کریم می فرماید:

«ای کسانی که ایمان آورده اید صدقه های خویش را با منت نهادن و آزار رسانیدن باطل نکنید مانند کسی که اموال را از روی ریا و خودنمایی انفاق می کند و به خداوند و روز قیامت ایمان ندارد.» [بقره، ۲۶۴]

قرآن در این آیه کریمه هشدار می دهد که خدمت های خود را با منت باطل نکنید و در اعمال خود ریا و تظاهر نداشته باشید. اگر تظاهر و خودنمایی در عملی باشد علاوه بر اینکه آن عمل باطل است گناه آن در حد کفر به خداوند و بی ایمانی نسبت به جهان آخرت است. بنابراین چنانچه در روزه خلوص وجود نداشته باشد جز تشنگی و گرسنگی فایده ای برای روزه دار نخواهد داشت اگر شخصی برای ستایش مردم و خودنمایی و ریا روزه بگیرد، روزه او نه تنها باطل است بلکه گناه آن در حد کفر به پروردگار عالمیان است.

امیرمؤمنان می فرماید: «چه بسا روزه داری که از روزه اش جز تشنگی نصیبی ندارد و چه بسا شب زنده داری که جز رنج و سختی بهره ای نمی برد چه خوس است خواب هوشمندان و افطار آنان.» [مستدرک الوسائل، ج ۷، ص ۳۶۷]

اگر انسان بتواند به گفتار و کردار خود رنگ خدایی بدهد عمل او با ارزش می شود و نزد خداوند ارج و بها پیدا می کند. چنانچه روزه دار با خلوص نیت و تنها به خاطر خشنودی پروردگار روزه گرفت می تواند در وقت افطار بگوید: «اللهم لك صمت و علی رزقك افطرت و علیک توكلت»

آدمی با پرو بال اخلاص می تواند به عالم ملکوت پرواز کند و به جایی برسد که جز خدا نبیند. وقتی همه افکار و اعمال انسان نور خدایی داشته باشد شیطان نمی تواند او را فریب دهد همان گونه که در قرآن کریم آمده است:

«شیطان را بر کسانی که ایمان آورده اند و بر خدا توکل می کنند تسلطی نیست.» [نحل، ۹۹]

انسان های مخلص در معرض خطر شیطان قرار می گیرند شیطان با وسوسه پیوسته خود می کوشد تا با وارد کردن نوعی ریا و تظاهر، ارزش اعمال مومنان مخلص را از بین ببرد. ارزش یک ماه روزه، تلاوت قرآن و نماز شب، اگر با غرور؛ ریا و خود نمایی همراه شود از میان می رود. بندگان مخلص کسانی هستند که خداوند متعال بر قلب و روح آنان حاکم است و عبادت های آنان فقط برای تقرب به حق تعالی و لقای پروردگار است.

کسی که خداوند بر دلش حاکم شده باشد دیگر هوی و هوس به قلب او راه نمی یابد افکار و خواطر شیطانی به ذهن او وارد نمی شود و در خطر وسوسه های شیطان قرار نمی گیرد. زیرا که:

«قلب المومن عرش الرحمان؛ قلب مومن عرش خدای رحمان است.» [بحار، ج ۵۵، ص ۳۹]

مراتب روزه داری

* مرتبه نخست: روزه فقهی است و آن روزه است که مطابق دستورهای فقهی گرفته شود بدین معنا که روزه دار قبل از اذان صبح نیت روزه کند و تا مغرب از مبطلات روزه پرهیز نماید. از نظر فقهای اسلام چنین روزه ای صحیح است و مسقط قضا و کفاره. این روزه انسان را از سقوط و گمراهی نجات می دهد ولی لزوماً موجب تقرب انسان به درگاه الهی نمی شود. علمای اخلاق به چنین روزه ای «روزه عامه» می گویند زیرا عموم مردم بدین صورت روزه می گیرند.

* مرتبه دوم: «روزه خواص» است در این مرتبه روزه دار علاوه بر اینکه از مبطلات روزه پرهیز می کند از گناهان کبیره و صغیره نیز اجتناب می ورزد به عبارت دیگر، چشم، گوش، زبان و اعضای بدن او هم روزه هستند.

* مرتبه سوم: «روزه دل و باطن» است در این مرتبه روزه دار علاوه بر پرهیز از مبطلات روزه و اجتناب از گناهان و حفظ اعضا و جوارح، دل و باطن خود را نیز متوجه حق می کند و از شائبه غیر خدا محفوظ نگه می دارد. چنین روزه ای از صبح تا مغرب، دلش در محضر ربوبی است و خود را در پیشگاه خداوند متعال احساس می کند، روزه دل به گونه ای دیگر نیز تعبیر شده است و آن اینکه گناهان قلبی از قبیل کبر، حسد، ریا، کینه و غرور و ... در دل روزه دار راه نمی یابد و قلب او از اندیشه های باطل و صفات ناپسند مبری است.

روزه قلب که در برخی از متون عرفانی از آن به «روزه خاص الخواص» تعبیر شده است دارای این ویژگی است که روزه دار در حالی که روزه است هیچگونه اندیشه غیر خدایی به دل خود راه نمی دهد زیرا توجه به غیر خدا و اندیشیدن درباره امور دنیوی و حتی اخروی موجب بطلان این روزه است.

روزه دل و باطن از روزه اعضا و جوارح مهم تر و روزه اعضا و جوارح نیز از خوردن و آشامیدن مهم تر است. اگر روزه دل و قلب میسر نشد روزه دار باید بکوشد با گرفتن روزه خواص، دادن صدقه، اطعام روزه داران، توسل به اهل بیت علیهم السلام و کمک به مستمندان، زمینه قبولی روزه های خود را در درگاه ربوبی فراهم سازد.

دعا و مناجات

دعا یعنی خواندن خدای بزرگ و از او یاری خواستن، دعا یعنی پیوند با آفریدگار توانا و حکیم، در غم و شادی، راحتی و گرفتاری و در لحظه لحظه زندگی.

در فرهنگ اسلام دعا کردن به درگاه خداوند کی از مشخصاتی است که ویژه موحدان و مومنان است چنانکه می فرماید: « قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ » ای پیامبر بگو اگر دعا نکنید و خدا را نخوانید پروردگار من به شما هیچ اعتنایی نخواهد کرد. [فرقان، ۷۷]

و آنگاه که پروردگار به کسی اعتنایی نگند خسران دنیا و و آخرت و ضلالت و هلاکت او حتمی خواهد بود. در مقابل کسانی که خدا را بخوانند و به راستی از او یاری بخواهند آفریدگار مهربان بدون شک فریادشان را پاسخ می دهد زیرا خود فرموده است: ادعونی استجب لکم؛ بخوانید مرا تا استجاب کنم شما را.

بنابراین دعا کردن و نیازهای خود را از خدا خواستن یکی از صفات ضروری همه خدا پرستان و مومنان است و هر موحد باید در همه لحظات زندگی و در همه موقعیت ها خدا را بخواند و سلاح دعا را همراه داشته باشد.

رمضان، ماه دعا است پیشوایان گرامی فرموده اند مومنان در این ماه و بویژه در شب های مبارک قدر در دعا و نیایش مبالغه کنند و با توجه به اثرات سازنده دعا و نیایش روزه داران می توانند در پیوند معنوی خویش، با خدای متعال تحولی بوجود آورند و بیش از پیش به ذات متعال هستی بخش او نزدیک شوند و کسب فیض کنند.

رمضان، بهار دعا است و لحظاتی که روزه دار به دعا می پردازد از پرشکوهترین لحظات زندگی اوست.

در این ماه، خداوند می خواهد بیش از همیشه با بندگانش خلوت کند. می خواهد او را به مکالمه و نجوا با خود دعوت نماید. پیامبر ﷺ در این زمینه می فرماید: هرگاه روزه داران در ماه رمضان با خدا نیایش و نجوا کنند و آن گاه که او را صدا بزنند، پاسخشان می دهد و اگر از او درخواستی داشته باشند، آن را می پذیرد و دعایشان را برآورده می سازد [نهج الفصاحه، ص ۸۳۸].

و نیز می فرماید: وَ اِذْفَعُوْا اِلَيْهِ اَيْدِيَكُمْ بِالذُّعَا فِيْ اَوْقَاتِ صَلَوَاتِكُمْ، فَانْهَآ اَفْضَلُ السَّاعَاتِ يَنْظُرُ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ فِيْهَا بِالرَّحْمَةِ اِلَى عِبَادِهِ. هان ای مردم! در ماه رمضان و به هنگام نماز دستهایتان را به دعا به سوی پروردگار متعال بلند کنید، که چنین لحظاتی با فضیلت ترین لحظات شماس است و در آن هنگام خداوند متعال با دید محبت به بندگان نظر می کند. [نهج الفصاحه، ص ۸۳۸].

آری! رمضان فصل خواندن و اجابت است؛ فصل مکالمه با ملکوت؛ فصل ترانه های آبی نیایش؛ فصل جاری شدن؛ فصلی در انتهای حضور و رسیدن. در این ماه الهی می توانیم به جایگاهی برسیم که باران اجابت بر کویر وجودمان ببارد و همه عطش زمان و زمین را بشوید.

رمضان فصل خواندن است؛ نه خواندنی فقط برای صواب و نه از هراس عقاب، که از سر شوق و شیفتگی و شیدایی است. چنان که امیرپارسایان، امام علی علیه السلام، فرموده است: «تورا بپرستیم از آن رو که شایسته پرستیدنی. و دل به دعا هم اگر خوش داریم، از آن روست که دوست را خوش آید.» قال رسول الله صلى الله عليه وآله: أربعه لا تردّ لهم دعوة. و تفتح لها أبواب السماء. و تصير إلى العرش: دعاء الوالد لولده. و المظلوم على من ظلمه. و المعتمر حتى يرجع. و الصائم حتى يفطر (جامع الأخبار ص ۴۳۶ و فضائل الأشهر الثلاثة ص ۱۱۱ * فی ص ۸۶ من فضائل الأشهر الثلاثة هكذا: و يفتح لهم أبواب السماء. و ص ۸۶ و الأمالی للشيخ الصدوق - عليه الرحمة - ص ۳۳۷ المجلس ۴۵).

دعای چهار نفر مستجاب است و رد نمی شود و درهای آسمان از برای ایشان گشوده شده دعوت آنها تا به عرش اعلاء می رسد یعنی دیگر حاجبی و مانعی در استجابت نماند: ۱- دعای پدر در حق فرزند؛ ۲- نفرین مظلوم بر ظالم؛ ۳- دعای کسی که حج عمره انجام می دهد تا برگردد؛ ۴- روزه دار تا وقت افطار.

هم چنین امام علی علیه السلام در این زمینه می فرماید: بر شما باد در ماه رمضان به استغفار و دعای زیاد، اما دعای شما دافع بلای شماس است و استغفار شما از بین برنده گناهان است.

رسول اکرم (ص):

چون رمضان آید، در های بهشت باز شده و در های دوزخ بسته گردد و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند.

الْقَلْبِ فِيكُمْ
الْحَقِّقُوا فِيكُمْ
الْحَقِّقُوا فِيكُمْ
الْحَقِّقُوا فِيكُمْ
الْحَقِّقُوا فِيكُمْ

